

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף ס

הגמ' חוזרת לבאר דברי הברייתא לעיל.

רבי שמעון אומר אף על הכישוף: דהיינו שאחד משבע מצוות בני נח, הוא איסור כישוף. ולמד זאת מסמיכות הפסוקים שכתוב "כל שכב עם בהמה מות יומת". ובסמוך לזה כתוב "מכשפה לא תחיה" וחכמים דרשו שכל מי ששייך באיסור "כל שכב עם בהמה" והיינו גם בן נח, שייך גם באיסור "מכשפה לא תחיה".

רבי אלעזר אומר אף על הכלאים: דהיינו שאחד משבע מצוות בני נח, הוא איסור כלאים. ושמואל ביאר שנלמד כיון שאחרי הפס' "בהמתך לא תרביע כלאים" כתוב "את חקתי תשמרו", כוונת הפס' שכל החוקים שחקקתי לך כבר בעבר, הזהרתי עליהם גם לבני נח. והיינו "בהמתך לא תרביע כלאים", ו"שדך לא תזרע כלאים". וכמו שאיסור בהמתך, היינו שהאיסור הוא דוקא להרביע מין על מין אחר, אבל חרישה בשור וחמור, לא נאסרה עליהם, גם איסור כלאים בשדך, נאסר לבני נח רק בהרכבה שהוא דומה להרבעה, אבל כלאי הכרם לא נאסרו להם. וכן נלמד שכמו שהרבעה נאסרה בין בארץ בין בחו"ל, כך איסור כלאים נאסר בין בארץ ובין בחו"ל. והוסיף שכשכתוב "ושמרתם את חקתי ואת משפטי" הכוונה לחוקים שנתחדשו רק עכשיו. אבל כשכתוב "את חקתי תשמרו", דהיינו שהקדים והזכיר את החוקים לפני ציווי השמירה, משמע שכוונת הפסוק שחוקים שכבר נצטוו עליהם בני נח, תשמרו.

למדנו במשנה - אמר רבי יהושע בן קרחה בכל יום זנים את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי:

אמר רב אחא בר יעקב: רב אחא בר יעקב חידש שהמגדף חייב רק כשמזכיר שם בן ארבע אותיות. ולכך המשנה נקטה דוגמא של יכה יוסי את יוסי שיוסי היא תיבה בת ד' אותיות. אבל אם הזכיר שם בן ב' אותיות אינו חייב.

איכא דאמרי אמר רב אחא בר יעקב: שהדין שחייב אפילו כשמזכיר שם בן ארבע אותיות ולא רק בשם של ארבעים ושתיים אותיות. ואין הוכחה מהמשנה שכתוב "יכה

יוסי את יוסי" שהיה מקום לומר שהמשנה כתבה רק כדוגמא של כינוי של השם המלא, קא משמע לן שגם על ד' אותיות חייב.

למדנו במשנה - נגמר הדין כו' והדיינין עומדין על רגליהן וקורעין ולא מאחין:

עומדין מנלן: מנין נלמד שכשהדיינים שומעים את השם המפורש בנוסח הקללה, צריכים לעמוד.

תשובה: אמר רב יצחק בר אמי: מה שהדיינים צריכים לעמוד נלמד מעגלון שעמד כשאהוד אמר לו "דבר אלוקים לי אליך". ואפילו שעגלון גוי וודאי ששמע רק כינוי ולא את ה' המפורש, ובכל זאת נעמד, וודאי שכשישראל שומע את השם המפורש, שיש לו לעמוד.

קורעין מנלן: מנין נלמד שמי ששומע שמגדפים את ה' צריך לקרוע.

תשובה: זכתיב "ויבא אליקים בן חלקיהו וגו' ושבנא הספר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים, ויגידו לו את דברי רבשקה": והיינו, שקרעו בגדיהם כיון ששמעו מפי רבשקה את הגידופים שגידף מלך אשור.

לא מאחין מנלן: מנין שאין לאחות את הקרעים.

תשובה: אמר רבי אבהו: נלמד בגזירה שווה, שכמו שבמעשה עם רבשקה כתוב שהיו "קרועי בגדים" וכן כתוב "ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים". וביאור הפס' מוקשה שכיון שכתוב "ויקרעם לשנים", מדוע כתוב גם שהם "קרעים" ועל כרחך שבא ללמדנו שהם נשארם קרועים לעולם, ואינם מתאחים, והוא הדין גם בגידוף הקרעים הם לעולם.

תנו רבנן אחד השומע, ואחד שומע מפי שומע, חייב לקרוע: הכרייתא מוסיפה עוד שהעדים שמעידים בפני הבית דין אינם צריכים לקרוע בשעה שמעידים, כיון שכבר קרעו בשעה ששמעו מהמגדף.

קושיא: וכי קרעו בשעה ששמעו מאי הוי: מדוע אם קרעו בתחילה כששמעו מהמגדף, אינם צריכים לקרוע עכשיו שוב כשאומרים בפני הבית דין.

תשובה: לא סלקא דעתך: לא מסתבר שיהיו צריכים לקרוע שנית שהרי גם העדים-השליחים שהעידו למלך חזקיהו על רבשקה שגידף, כתוב רק על המלך שקרע

“ויקרא את בגדיו”, אבל הם משמע שלא קרעו שנית, כיון שכבר קרעו כשהם שמעו פעם ראשונה מרבשקה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: מי ששומע ברכת השם מפי גוי, אינו חייב לקרוע. ומה שקרעו כששמעו מרבשקה, הוא מפני שהיה ישראל מומר.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: חיוב קריעה הוא רק כששומע את שם המיוחד, אבל אם שומע את ה' רק בכינויו, אין צריך לקרוע.

ופליגי דרבי חייא בתרויהו: ר' חייא חולק על שני המימראות של רב יהודה בשם שמואל, שרבי חייא אמר שאם הוא שומע אזכרה בזמן הזה, שאנו בגלות, ואין אימת בית דין מוטלת על הבריות, אינו חייב לקרוע. שאם לא יהא הדין כן נמצא שכל בגדיו יהיו קרעים. ועל כרחך שדברי ר' חייא מדובר ששמע מגוי, שהרי ישראל ודאי שלא היו פרוצים כל כך בברכת [קללת] ה', וגוי ודאי שאינם יודעים טוב את השם המיוחד, ומשמע שאעפ"כ מעיקר הדין היינו צריכים לקרוע גם כשגוי מקלל בכינוי.

למדנו במשנה- השני אומר אף אני כמוהו:

אמר ריש לקיש: נלמד מכאן שמעיקר הדין אין צריך בעדות להעיד את גוף העדות, אלא אם אומר אף אני כמוהו, גם כן עדותו מתקבלת, בין בדיני ממונות ובין בדיני נפשות, ורבנן הם החמירו לעשות מעלה בעדות שיפרשו עדותן, ובמקום שאי אפשר העמידו על דין תורה. אבל אם היינו אומרים שהוא דין תורה לפרש העדות, אז גם כאן לא היינו הורגים את האדם, אפילו שאין אפשרות לעדים לחזור שוב על קללת ה' ששמעו.

למדנו במשנה- והשלישי אומר אף אני כמוהו:

סתמא כר"ע: המשנה כתבה בפשטות כשיטת רבי עקיבא, שמקיש שלשה עדים לשני עדים. שכשם שבשני עדים, אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול, עדותם בטלה, כך גם בשלשה ויותר, אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול, אף שנותרו שני עדים כשרים, עדותם בטלה. ולכן צריכים לשמוע אף את עדות העד השלישי, כדי שאם יוזם או יוכחש, תיבטל כל העדות. וזהו ששינוי במשנה והשלישי אומר אף אני כמוהו.

משנה: העובד עבודת כוכבים: אדם שעובד לעבודת כוכבים חייב סקילה, וזה כשעובד בד' עבודות שעובדים במקדש והיינו בין אם עבד או שחט או הקטיר או

ניסך או השתחווה, וכן אם האדם מקבל עליו את העבודה זרה עליו כאלוה ואמר לו "אלי אתה". אבל המגפף-מחבק, והמנשק, והמכבד-מנקה את הקרקע שלפני הע"ז, והמרבץ-מזלף מים כדי שהאבק לא יעלה, והמרחץ, והסך, והמלביש, והמנעיל עובר רק בלא תעשה. וכן אם הוא אוסר עליו דבר בקונם בשם עבודה זרה, או שנשבע בשם של העבודה זרה, עובר בלא תעשה. והפוער עצמו לבעל פעור, דהיינו שהוא עושה צרכיו לעומתה, וכן הזורק אבן למרקוליס, דהיינו שמצדדים שתי אבנים על גבי הקרקע, ומעליהן מניחים אבן נוספת, ונקרא "מרקוליס", ועבודתה כשזורקים עליה אבנים, כיון שכך היא עבודתם, חייב בהם מיתה.

גמרא: מאי אחד העובד: גם המשך הדברים השנויים במשנה הם נקראים עבודה, ומה הפרוש במשנה אחד העובד.

תשובה: אמר רבי ירמיה, הכי קאמר: שכוונת המשנה שאסור לעבוד עבודה זרה באופן שכך דרכה לעבוד אותה, אבל אם עובד אותה באופן שאין דרכה שיעבדו אותה כך, אינו חייב מלבד העבודות שעושים במקדש וכגון מזבח מקטיר מנסך ומשתחווה. והמשנה לא מנתה זריקה, משום שהוא בכלל מנסך.

קושיא: מנהני מילי: מנין שבד' עבודות שבמקדש חייבים עליהם אפילו כשאין הדרך לעבוד כך את העבודה זרה.

תירוץ: דתנו רבנן אילו נאמר "זבח יחרם": שכיון שכתוב בפסוק "זובח לאלהים יחרם" ולא רק "זבח יחרם" משמע שכל הזבח לעבודה זרה, חייב מיתה, שיחרם לשון מיתה הוא. ומזה שהוצרכנו ללמוד על זבחה שבמיתה יותר משאר העבודות, על כרחך שאפילו כשאינה דרך עבודה, והטעם הוא בגלל שהיא מהעבודות שבמקדש.

שאלה: אין לי אלא בזובח: יש לנו מקור לזובח שחייב אפילו שאין דרך העבודה בכך, מנין שאף במקטיר ומנסך חייב.

תשובה: תלמוד לומר "בלתי לה' לבדו": שכל העבודות שבמקדש הם יהיו לה' בלבד, ואם יעשה אותם לע"ז יתחייב בהם.

לפי שיצאה זביחה לידון בעבודות פנים: כיון שעבודת הזביחה נכתבה בפירוש לאיסור, שכתוב "זובח לאלהים יחרם", לומדים כך גם על שאר העבודות הנעשות בפנים, ואילו השתחוויה, שאינה מכלל העבודות הנעשות בפנים, נלמד ממה שכתוב

“וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם”. וכתוב על זה עונש המיתה, דהיינו “והוצאת את האיש ההוא וכו’ וסקלתם באבנים”. והאזהרה שלו כתובה בפסוק “כי לא תשתחוה לאל אחר”.

יכול, שאני מרבה המגפף והמנשק והמנעיל: והטעם שלא נלמד גם מגפף ונשק ומנעיל לעבודה זרה, שחייבים עליהם אף כשאין דרך העבודה זרה לעבודה בכך. שכיון שכתוב “זובח לאלהים יחרם”. זה מלמד על כל עבודת הפנים, שחייבים בהם מיתה. וזה מלמד רק על עבודת הפנים אבל בשאר העבודות לא, ולכך בא ההשתחוה ומלמד רק על עצמו בלבד.

אמר מר הייתי אומר, בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר: דהיינו אילו היה כתוב רק “זובח יחרם” היינו מעמידים הפס’ שהזובח קדשים מחוץ למקדש, יהא חייב מיתה.

קושיא: זובח קדשים בחוץ כרת הוא: והרי חיוב קדשים בחוץ הוא פסוק מפורש שחיובו רק בכרת, וכיצד אפשר להעמיד ללמוד מכאן לחיוב מיתה.

תירוץ: סלקא דעתך אמינא, כי אתרו ביה קטלא, כי לא אתרו ביה כרת: שהיינו אומרים שיש שני לימודים, לימוד אחד של חיוב מיתה כשהתרו בו, ולמוד שני כשלא התרו בו שחיובו כרת. לכן ולכן הפס’ מלמד אותנו שכוונת הפס’ כשזובח לעבודה זרה.